देवस्य पत्नी ङीष् वा । १देवपत्न्यां "देवीनां दक्षिणायने" स्मृतिः । देवसेनाशब्दे उदा० दृश्यम् । २दुर्गायाञ्च धरणी "नमोदेव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः" "देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या" इति च देवीमाहात्म्यम् । "सकृत् कृत्वा महा पूजां देवीपादजलं पिबन् । न जातु जननीगर्भे गच्छेदिति विनिश्चयः" दीवीभागव० "अपराधं परं कृत्वा देवीभक्तस्य को नरः । सुखं लभेत यदपि भवेत् त्राता शिवः स्वयम्" इति देवीभाग० ३कृताभिषेकायां राजमहिष्याम् अमरः । ४मूर्वायां ५पृक्कायां च मेदि० । ६द्विजस्त्रीणामुपाधिभेदे "देव्यन्ताश्च स्त्रियः सर्वा दास्यन्ताः शूद्रयोनयः" कर्मविपाकः । ७आदित्यभक्तायां ८लिङ्गिन्यां ९वन्ध्याकर्कोटक्यां १०शालपर्ण्यां ११महाद्रोण्यां १२पाठायां १३नागरमुस्तायाम् । १४मृगेर्वारुकायां १५हरीतक्याम् १६अतस्यां १७श्यामानामखगे च स्त्री राजनि० । १८रविसंक्रान्तौ तत्कालस्य यथा देवीस्वरूपत्वम् तथा एकादशीत० निरणायि यथा "अतीतानागतो भोगो नाड्यः पञ्चदश स्मृताः । सान्निध्यन्तु भवेत् तत्र ग्रहाणां संक्रमे रवेः । व्यवहारो भवेल्लोके चन्द्रसूर्योपलक्षितः । काले विकल्पते सर्वं ब्रह्माण्डं सचराचरम् । पुण्यपापविभागेन फलं देवी प्रयच्छति । एकाधिककृतं तस्मिन् कोटिकोटिगुणं भवेत् । धर्माद्विवर्द्धते ह्यायूराज्यं पुत्रसुखादि च । अधर्माद्व्याधिशोकादि विषुवायणसन्निधौ । विषुवेषु च यद्दत्तं जप्तं भवति चाक्षयम् । एवं विष्णुपदे चैव षड़शीतिमुखेषु च" देवीपु० । "भोगोव्याप्तिः सूक्ष्मसंक्रमणकालसन्निधाने पुण्यतमत्वमिति यावदिति कल्पतरुः । वस्तुतस्तु भुज्यत इति भोगो भोग्यः रविसंक्रमणे अतीतानागतः कालो भोग्यस्तन्निमित्तपुण्यपापजननयोग्य इति यावत् । अतएव पुण्यपापविभागेन फलमित्युपसंहृतम् । स कालः कियानित्याह । नाड्यः पञ्चदशेति उभयतः पञ्चदशदण्डपुण्यत्वं दिवा विष्णुपदीविषयमिति तिथितत्त्वे वक्ष्यते । सान्निध्यमित्यादिना तस्यैव कालस्य स्तुतिः । विकल्पते स्वभावात् प्रच्यवते । देवी संक्रान्तिकालस्वरूपा संक्रान्त्युपक्रमे देवीपुराण एव "समायनमृतुर्मासः पक्षोहश्च क्रमेण तु । स्थूलसूक्ष्मविभागेन देवी सर्वगता विभो !" । इत्यभिधानात् "कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्रदायिनी" इति मार्कण्डेयपुराणाच्च" रघु० । तत्र कृताभिषेकायां राजमहिष्याम् "स्नातोऽनुलिप्तः सुरभिः स्रग्वी रुचिरभूषणः । स्नातां विशुद्धवसनां गच्छेद्देवीं सुभूषणाम् । न हि देवीगृहं गच्छेदात्मीयात् सन्निवेशनात् । अत्यर्थवल्लभोऽपीह विश्वासं स्त्रीषु न व्रजेत् । देवीगृहगतं भ्राता भद्रसेनममारयत् । मातुःशय्यान्तरे लीनं कारूषञ्चौरसं सुतम् । लाजान् विषेण संयोज्य मधुनेति विलोडितः । देवी तु काशीराजेन्द्रं निजघान रहोगतम्" काम०नीति० ।

देवीकोट पु० शोणितपुरे वाणासुरपुरे त्रिका० ।

देवीन्धियक पु० देवीं धिया इत्याद्यप्रतीकशब्दोऽस्ति अत्र अनुवाके अध्याये वा गोषदा० वुन् । देवीं धियेत्याद्यप्रतीकयुक्ते अनुवाके अध्याये च ।

देवीपुराण न० देव्यामाहात्म्यादियुक्ते उपपुराणभेदे

देवीभागवत न० देव्या माहात्म्यावेदकं भागवताख्यं पुराणम् । पुराणभेदे तच्चोपपुराणं कल्पान्तरे महापुराणं वेति उपपुराणशब्दे निर्णीतं तत्र दृश्यम् ।

देवीमाहात्म्य न० ६त० । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गते "सावर्णिः सूर्यतनय इत्यादिके सावर्णिर्भविता मनुरित्यन्ते त्रयोदशाध्यायात्मके ग्रन्थभेदे "श्रोष्यन्ति चैव ये भक्त्या देवीमाहात्म्यमुत्तमम्" मत्स्यापु० ।

देवीरापसक पु० देवीराप इत्याद्यप्रतीकमस्त्यत्रानुवाक्ये अध्याये वा गोषदा० वुन् । देवीराप इत्याद्यप्रतीकयुक्ते अध्याये अनुवाके च ।

देवीसूक्त न० देव्याः तद्देवताकं सूक्तमृक्समुदायः । ऋग्वेदे शाकलसंहितायामतिप्रसिद्धे देवीदेवताके १सूक्तभेदे "रात्रिसूक्तं जपेदादौ मध्ये सप्तशतीं जपेत् । प्रान्ते तु जपनीयं वै देवीसूक्तमिति क्रमात्" मरीचिकल्पः । तत्रैव पुरश्चरणप्रकरणे "कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत् कृष्णचतुर्दशीम् । वृद्धैकोत्तरमाजाप्यं पूर्वसंपुटितं तत् । एवं देव्या यथा प्रोक्तः पौरश्चरणिकः क्रमः । तदन्ते हवनं कुर्यात् प्रतिश्लोकेन पायसम् । रात्रिसूक्तं प्रति ऋचं तथा देव्याश्च सूक्तकम् । हुत्वान्ते प्रजपेत् स्तोत्रमादौ पूजादिकं मुने !" अत्र गुप्तवतीकारा आहुः । "पूर्वसंपुटितम् पूर्वाभ्यां पूर्वोक्ताभ्यां रात्रिसूक्तदेवीसूक्ताभ्यां संपुटितम्" प्रतिश्लोकेनेति मन्त्रविभागोपलक्षणम् कात्यायन्यादितन्त्रोक्तसप्तशतीविभागग्रन्थस्य हवनादिविधिं प्रति वाक्यशेषत्वेन तेनैव वैधपदार्थनिर्णयावश्यमभावात् । रात्रिसूक्तदेवीसूक्ते च ऋग्वेदे